

Једно поглавље посвећено је празницима годишњег циклуса и почиње од Нове године, преко празника Три краља, Поклада и Беле недеље, Првог марта, Светог Лазара, Ускрса, додола, Првог маја и клидона, сеоске славе, а завршава се божићним празницима (коледа).

Следеће поглавље бави се етнографијом свакодневног живота и обрађује традиционалну одећу (мушку и женску), традиционална занимања (орање, сетва, жетва, вршидба, брање кукуруза, воденица, виноградарство, сточарство, стрижа оваца и прерада вуне, рибарство, пчеларство, тргови-

на и лов), затим следе игре, вицеви и шале, благослови, веровања, народна метеорологија и народна медицина и слично.

Ова монографија као успешно техничко решење свим студијама ове врсте намеће мултимедијалност презентације грађе на основу које је настала: наиме, велики број песама снимљених на терену, али и исказа информатора (чији су транскрипти такође дати у штампаном делу) налазе се и на приложеном компакт диску. Књига је веома богато опремљена фотографијама и документима, а садржи и списак песама, исцрпну литературу и регистар.

Биљана Сикимић

ДВЕ КЊИГЕ АКАДЕМИКА МИОМИРА ДАШИЋА

1) *Огледи из историје Црне Горе (студије о догађајима од краја XVIII вијека до 1918)*, Историјски институт Црне Горе, Подгорица, 2000, стр. 405 (+ 15 историјских карата),

2) *Незаобилазно у историографији Црне Горе. Прилози науци*, Црногорска академија наука и умјетности, Подгорица, 2003, стр. 617

У размаку од свега три године (2000–2003) појавиле су се две опсежне књиге академика Миомира Дашића, познатог универзитетског професора и истраживача историје црногорског и српског народа од XV до првих деценија XX века. Настале и структуриране на сличан начин, објављене од најауторитативнијих издавача историографске литературе у Црној Гори, обе су књиге сјајно огледало научноистраживачког рада М. Дашића. Потоњу књигу Црногорска академија на-

ука и уметности управо посвећује својој угледном члану поводом 70 година живота и 45 година плодног научног стваралаштва.

I

Књига под скромним насловом *Огледи из историје Црне Горе (студије о догађајима од краја XVIII вијека до 1918)* уз Предговор аутора (на српском, енглеском и руском језику) обухвата 12 студија, расправа и чланака академика Дашића објављених

током четврт-века (од тога четири крајем 70-их и током 80-их година, а осам током 90-их година минулог столећа). Ти су радови настали, — како истиче сâм аутор у *Предговору* књиге, — у различитим поводима и без намере да једног дана буду овако обједињени. Нашавши се у овој књизи, они ипак нису само ретроспективни поглед на историју Црне Горе 19. века и неколико деценија пре и после њега, већ једна кохерентна целина која, држећи се хронолошког редоследа, приказује развој и неке од особености војне, политичке, економске и социјалне прошлости Црне Горе овог периода. А реч је о раздобљу испуњеном ослободилачким прегнућима неколико десетина племенских заједница и напорима њихових духовних центара и политичких представника да се утемељи, развије и међународно афирмише држава тога тла, која ће добити назив *Црна Гора*, — име уже земље и историјског језгра где је зачет тај процес.

Аутор је имао вишеструке разлоге и јаке мотиве да своје раније објављене радове поново објави у овој књизи. Они већ живе у нашој историографској науци (неки од њих одавно), а добро су познати и веома цењени. Како су објављивани у различитим публикацијама, од којих су неке теже доступне, драгоцено је имати те радове међу корицама једне књиге. Тиме се удовољава трајним потребама историографске струке и интелектуалном интересовању ширег круга читалаца за нововековну прошлост Црне Горе. Аутор је овом књигом и практично потврдио своје уверење да се „напредак у историографији не постиже само откривањем нових детаља већ и мисаоним сагледавањем сложеног минулог свијета“. Зато се његови поново објављени радови могу сврстати у две групе.

Прву групу радова чине ауторови синтетички прикази појава и догађаја

на основу познате архивске грађе и проверене историографске литературе, у којима се обрађују догађаји од преломног значаја за историју Црне Горе. Таквих је две трећине (8) радова у књизи (навешћемо у загради и години првобитног издања рада и стране ове књиге где се тај рад налази): *Територијално ширење црногорске државе* (1987), 19–36; *Племена Брдâ у вријеме бојева на Мартинићима и Крусима 1796. године* (1997), 37–71; *Црна Гора и Србија почетком XIX вијека* (1994), 73–123; *Планови за територијално увећање црногорске државе од краја XVIII столећа до 1878. године* (1999), 125–155; *О неким општим погледима на Црну Гору епохе краља Николе (1860–1918)* (1998) 285–322; *О дилеми да ли је велика народна скупштина у Подгорици била легална и легитимна* (1999) 323–337; *О коријенима и развоју југословенске идеје у Црној Гори до 1918. године* (1999), 339–380; *Црна Гора до 1918. године* (1999), 381–402.

У другу групу спадају они радови који су плод првенствено ауторовог истраживања грађе у домаћим и страним архивама (нарочито у Москви и Паризу), а посвећени су конкретним догађајима од значаја за трајнија и сложенија историјска збивања на тлу Црне Горе: *Петар II Петровић Његош у револуцији 1848. и 1849. године* (1998), 157–182; *Колашинска афера 1858. године* (1978–80), 183–211; *Рад међународне комисије на утврђивању сјевероисточне границе 1859. и 1860. године и немири у Васојевићима* (1982), 213–241; *Политичке и социјалне претпоставке сељачког устанка у Горњем Полимљу 1875. године* (1978), 243–282.

Радови су дати у свом изворном облику, онако како су првобитно објављени, осим што су понегде наслови сажети и изостављени су резимеи (која су били на страним језицима).

Ради потпунијег прегледа историјских тема о којима говоре радови, на крају књиге приложено је и 15 историјских карата Црне Горе и њених појединих области, преузетих из историјских атласа и научне литературе. Садржај књиге дат је на српском, енглеском и руском језику. Аутор је у *Предговору* готово зажалио што се уздржао од иновирања садржаја текстова, нарочито оних насталих ранијих година, што би подразумевало и позивање на историографску литературу објављену у међувремену. Желео је, међутим, да покаже и свој сопствени историографски метод и развој.

Захваљујући управо примењиваном историографском методу, изграђеном у дугогодишњем обимном и разноврсном истраживачком послу и педагошком раду, аутор се и накнадним објављивањем ових својих радова исказује као историограф велике ширине и проницљивости. То му омогућава да идентификује и користи опсежну и разноврсну грађу, успешно је критички вреднује и синтетички обради те да је на тај начин преточи у свима разговетно историографско штиво. Стога је овако тематски конципирану и садржајно богату књигу научна критика већ поздравила као успешан вид синтезе нововековне историје Црне Горе.

II

Сву своју ерудицију и друге врлине темељног историографа академик Дашић исказао је и у другој књизи-зборнику својих радова, који су такође настали у различитим поводима; зато је ова књига с пуним правом стекла наслов *Незаобилазно у историографији Црне Горе. Прилози науци*, — како то истиче и њен уредник академик Зоран Лакић.

Књига има два уводна текста — *Ријеч уредника* и *Предговор* аутора (на српском, енглеском и руском језику)

и четири дела (тематске целине) с укупно 14 студија и чланака (објављених од краја 70-их година прошлог до почетка овог века), од којих пет имају и резиме на француском или енглеском језику. Ова књига, за три четвртине опсежнија од прве, има ширу историјску тематику, која сеже до дубина средњег века. Конципирана је тако, — наглашава и сâм аутор у *Предговору*, — да покаже, између осталог, како су поједини простори данашње Црне Горе (односно историјске појаве и прилике на њима) били неоправдано истраживачки заобилажени и на тај начин запостављени у научној историографији Црне Горе. То је подразумевало нешто већу усмереност аутора на историографске теме везане за североисточни део Црне Горе (Горње Полимље, Потарје и суседне области), дакле оне области средњовековне српске државе које су се крајем 14. века и у првој половини 15. века међу првима нашле на удару османлијских освајача у њиховој тежњи да се домогну Босне и Средње Европе.

О историографским проблемима и специфичностима проучавања прошлости северне Црне Горе аутор је још 1986. године подробно расправљао у истоименој студији, која чини први део ове књиге (стр. 11–77). У њој су изложени критички погледи и друга становишта методолошког карактера у вези с проучавањем прошлости овог подручја и целе Црне Горе.

Други део књиге представља ауторову практичну конкретизацију и истраживачку разраду ове теме јер се у њему нашло девет радова посвећених северним подручјима данашње Црне Горе: *Шекулар — средњовековно насеље и питање његовог имена* (1991), 81–107; *Сјевероисточне области данашње Црне Горе у другој половини XIV и првој половини XV вијека* (1990), 109–146; *Друштвено-политичке прилике на територији данашње сјевер-*

поисточне Црне Горе XV–XVII вијек (1986), 147–210; *Друштвено-економски односи и етничка кретања у Горњем Полимљу у XVIII и XIX вијеку* (1980), 211–270; *Хајдучија и четовање у Полимљу и Потарју од почетка XVIII до седамдесетих година XIX вијека* (1978), 271–313; *Утицај Првог српског устанка на националноослободилачки покрет у Васојевићима и осталим црногорским Брдима (1804–1813)*, (1981) 315–370; *Припреме за устанак и устаничке борбе у Васојевићима до ловћенског скупа 20. августа 1875. године* (1979), 371–407; *Постанак и развој Берана 1862–1912. године* (1977), 409–455; *Административно-територијални положај Старе Рашке у доба турске владавине и настанак имена Санџак* (1994), 457–482.

Трећи део књиге посвећен је црногорско-македонским односима, односно ставовима званичних кругова и јавног мњења Црне Горе према догађајима и појавама у Македонији у другој половини XIX и почетком XX века: *Црногорско-македонске везе седамдесетих година XIX вијека* (1982), 485–502; *Политика Црне Горе према Илинденском устанку 1903. године* (1983), 503–548.

Четврти део књиге садржи два синтетичка прилога: регионално усмерен есеј *Сјај заједничке прошлости* (*Осврт на културну прошлост Полимља*) (1995), 551–562; и скорашњи ауторов рад *Династија Петровић Његош у стварању, снажењу и територијалном обликовању црногорске државе* (2002), 563–611, којим аутор даје свеобухватни и аналитички приказ духовног, државног, културног и свеколиког учинка ове династије у стварању и развоју Црне Горе.

Садржај књиге дат је на српском, енглеском и руском језику.

Књига која садржи овакав збир историографских радова много је ви-

ше од пригодног зборника поводом животног и радног јубилеја угледног академика. Она нам, заједно са првом књигом, даје репрезентативни узорак његовога укупног дела, које (с ове две) чини седам књига и 230 студија, расправа, чланака и историјских есеја и око 400 критичких осврта, рецензија, полемика и разних других стручних и публицистичких текстова. Библиографија академика Дашића износи преко 750 јединица, а он је уз то био ангажован у настави и важним домаћим и међународним научним институцијама, стручним удружењима и редакцијама научних публикација.

Зато уредник књиге не пропушта да истакне вредности ове књиге и укупног рада академика Дашића: „Научни закључци до којих је долазио произашли су из богате емпирије и лудичне анализе историјских процеса и токова и као такви прихваћени су од стране научне јавности и критике. У његовим радовима садрже се одговори и на многа до сада неразјашњена и у науци заобилажена, неистражена питања“, додајући и то да „не треба очекивати апсолутну сагласност са свим закључцима до којих је аутор дошао — свестраним анализама и опрезним научним закључивањима“.

Истакли бисмо још једну врлину аутора ове две књиге, која се потврђује и у другим његовим радовима: логичност и јасноћа излагања, па и онда кад је прожето дужим изварираним исказима (реченицама), неопходним у научном стилу. Кроз то несумњиво провејава и педагошко искуство и природна надареност, али, рекли бисмо, првенствено — изврсно владање материјом о којој говори. И због тога ће обе ове књиге академика Миомира Дашића трајно имати широку читалачку публику, а то је највећа награда сваком аутору.